

## KAPITOLA ŠESTÁ

### Ráj

Toho jara jsme se Stevem objevili lásku. Líbali jsme se dlouhé hodiny v parku a v jeho autě a těžko bychom dokázali říct, proč to bylo tak prima. Bylo to příliš krásné, než aby se to dalo popsat slovy, a brzy došlo mezi námi i na jiné věci, které potřebovaly pojmenovat.

Když Steve přišel k nám domů, šel hned ke mně do pokoje, aby se vyhnul mé matce. Já jsem se podívala na jeho sladký zářící obličej a musela jsem se zhluboka nadechnout. Stále vidím jeho oči z té doby – byly to ty nejlaskavější, nejměkčí oči, jaké jsem kdy viděla. Steve byl moje nebe a já se cítila šťastně, když jsme byli spolu.

Z jara se stalo léto, sloupy na naší přední verandě obrostly jasmínem a naplnily vzduch opojnou vůní. Se Stevem jsme se tehdy rozhodli, že budeme přes léto žít spolu. Bylo to v roce 1972. Nevzpomínám si, kdo to navrhl jako první, ale mám pocit, že to byl téměř konspirační nápad, který se pomalu probouzel k životu, dokud jsme oba neřekli: „Tak to uděláme.“ Ani jednomu z nás to nepřišlo divné. Byli jsme odhodlaní a měli jsme v celé věci jasno. Sedmdesátá léta nám poskytla trochu volnosti a zbytek jsme si vzali sami.

Krátce po našem rozhodnutí jsem jela na kole do místní koleje, kde jsem našla na nástěnce inzerát – jeden pokoj v horské chatě. Znělo to dokonale, ale když jsem majiteli zavolala, sdělil mi, že pro dva nemá místo. Byla jsem zklamaná, ale řekla jsem si, že se nedá nic dělat. Když jsem se později zmínila o promeškané příležitosti Stevovi, tak mě překvapil, protože mě poprosil o telefonní číslo na majitele. *No, když myslíš*, řekla jsem si a vyhrabala z peněženky útržek papíru s číslem. Abych to zkrátila –

Steve nám domluvil pohovor, což mě upozornilo na jeho pozoruhodnou vlastnost. Tento člověk dokázal zařídit, aby se věci děly. A kvůli způsobu, jakým si řekl o číslo, jsem věděla, že on to ví také.

Ten víkend jsme jeli ve Stevově oranžovém fiatů doslova k poslednímu domu na Stevens Canyon Road v Cupertinu. Minuli jsme přehradu na Stevens Creek a jeli dál, dokud se silnice nezúžila na dva pruhy, které nás zákrutami vedly hluboko do zalesněných hor. Projeli jsme kolem mnoha malých chat a místní hospody, až jsme konečně dorazili k poslední odbočce asi třicet metrů před tím, než se silnice měnila v lesní stezku. Odbočili jsme do lesa na plochou mýtinu hluboko v údolí mezi vysokými kopci. Tam se ve slabém slunci choulily čtyři malé chaty. Pomalu jsme dojeli k té nejvzdálenější, přičemž jsme minuli ohromné prase v ohradě a spoustu volně pobíhajících a kňákajících slepic. Když jsme vystoupili z auta, přišly si nás opatrně prohlédnout čtyři kozy s divokýma očima. Vypadalo to jako Apalačské podhůří za starých časů.

Alfonso Tatono nás pozdravil s potměšilým úsměvem a pozval nás dovnitř. Jeho dům páchl plísní. První věc, které jsem si všimla, byl velký bílý padák zavěšený od stropu přes tmavé dřevěné stěny, aby vylepšil osvětlení pro filmový projekt, na němž Alfonso pracoval. Užasli jsme. Toto byl domov jasného bohéma. Al nás provedl po chatě. Místnosti byly malé a tmavé, ale dobře uklizené. Měl nábytek ze čtyřicátých a padesátých let a doplňky z šedesátých a sedmdesátých, včetně různých přírodních artefaktů. Dům byl úhledný způsobem, jaký dokáže vtisknout lidská péče, a velmi odlišný od umrtvující monokultury amerických předměstí, kterou jsme právě opustili. Připadalo mně to současně vzrušující i hrozné.

Alovi bylo asi pětadvacet, ale připadal nám aspoň o deset let starší, než jsme byli my. Studoval filmařinu na státní univerzitě v San Jose a pracoval na filmu o svém otci, který se do Ameriky přistěhoval z Itálie. Když Steve zjistil, že má Al přístup do univerzitní filmotéky, velmi ho to zaujalo. Když si povídali, prohlížela jsem si dům a říkala si, jaké by to asi bylo, žít

tam a spát se Stevem v jedné posteli. Museli jsme udělat něco dobře, protože Al nabídl, že se přestěhuje na rozkládací gauč v obývací, abychom mohli mít na léto jeho ložnici.

Trvalo ještě dva týdny, než jsme se do chaty přestěhovali, dva týdny, během nichž jsem se chovala nenápadně a tiše pozorovala změny v domě. Matka mě v té době pozorovala jakoby ze zákulisí a zaujala postoj okázalého nezájmu, který prozrazoval hloubku její nejistoty. Žila jsem v jejím domě, aniž by o mně stála, pohřbena na dně propasti pochybností o vlastní ceně a snažila se vyrovnat s její krutostí a duševní nemocí. Mnohokrát předtím mě žádala, abych odešla. Jednou mne vyděsila, když řekla, že mě vysadí v sanfranciské hippie čtvrti Haight-Ashbury. Ale když jsem nyní konečně odcházela, byla podivně naměkko a zmatená. Už jí nezbývala síla na nenávisť.

Nikdy jsem přesně nevěděla, jak vypadala podobná scéna doma u Steva. Steve o tom nemluvil. Myslím, že dospívající o některých věcech nemluví. Ale všimla jsem si jeho rodiny a věděla jsem, že Steve byl vždy svým pánem. Umím si ho představit, jak postupně otupil Paulovo znechucení, že budeme žít spolu, tím tichým způsobem, který tehdy používal na všechny Paulovy reakce – smutně, ale jist si svým rozhodnutím.

Nakonec jsem byla zmatená, že moje matka reagovala na náš úspěch smutkem a že se Paul nikdy nepomstil. Na rozdíl od mé matky měl Paul způsob, jak se zbavit své frustrace dříve, než mohla přerůst v činy. Přes své občasné výbuchy byl v podstatě nějakým nevysvětlitelným způsobem neškodný. Clara vypadala nepřístupně a odtaziť. Nechávala si své názory pro sebe. Cítila jsem její nesouhlas, ale chovala se stále ohleduplně.

Krátce po tom, co jsme se nastěhovali, jsme pozvali Stevovy rodiče na večeři, ale přišla jen Clara. Když nad tím tak přemýšlím, vybavuji si, jak mě překvapilo, že se uvolila nás navštívit. Clara prokazovala vděk, že je naším čestným hostem, a tak jsme byli se Stevem moc šťastni, že jsme ji pozvali. Byli jsme hrdi, že jsme pro ni nachystali kompletní večeři,

a pobíhali jsme vzrušeně kolem, servírovali jednotlivé chody, vyprávěli, jak jsme je připravili, a chtěli vědět, zda jí chutnají. Nějak jsem ten večer očekávala podtón nesouhlasu, ale nic takového se neprojevalo. Místo toho Clara – které jsem říkala paní Jobsová – tiše seděla a vypadala spokojeně, zatímco my běhali kolem ní a zahrnovali ji radostí a naší nejlepší večeří – špagetami a salátem. Viděla jsem, že nás nechala, abychom ji potěšili. A já pochopila, proč si ji Paul vzal.

Naše noci na chatě byly rájem. Probouzeli jsme se v nejroztodivnějších hodinách, bláznivě šťastni, že jsme spolu, a nemohli jsme uvěřit, že nemusíme jít domů, protože jsme byli *doma*. Někdy jsem se uprostřed noci probudila a náhle si uvědomila, že jsme spolu. Cítila jsem ho, vnímala, sahala jsem na něj a on se probudil, pak jsme se líbali a smáli, užaslí, že jsme si tak blízko a tak divoce zamilovaní. Opět jsme usnuli jeden druhému v náručí a pak on probudil mě a zase jsme se líbali a milovali. Pamatuji si tu dobu pro její radost a svobodu čistě být a milovat. Naše mladá snící těla se ztratila ve víru minulosti, přítomnosti a budoucnosti, měli jsme všechno a nevěděli jsme nic.

Během jednoho týdne, kdykoli jsme vlezli do postele, mně Steve začal vyprávět příběhy o tom, jak jsme součástí skupiny básníků a vizionářů, které říkal Wheatfield Group. (Steve to někdy také psal Weatfiled.) Říkal, že se spolu díváme z okna a pozorujeme svět ostatních. Nevěděla jsem, o čem to mluví, ale chtěla jsem takové pohledy vidět celým srdcem. Věděla jsem, že je to skutečné. Celý život jsem toužila po kouzelných příbězích a jeho byly nejenom první, ale také ty nejkrásnější a nejnaléhavější, jaké jsem kdy poznala. Někdy se mi zdálo, že vidím obrys okna na zdi chaty a že se s námi po pokoji pohybují siluety básníků.

Steve měl vždy hluboký smysl pro zbožňování vlastní osoby. Prozrazuje to jeho soukromá mytologie. Pečovala jsem o ni a chtěla jsem chránit jeho požehnanou poetickou vizi a neviditelnou společnost, do níž mi

umožnil přístup. Fakt, že mně svěřil existenci Wheatfield Group, bylo nejspíš určitou iniciací. Později jsem totiž zjistila, že na Stevově pohřbu dala velmi malá skupina lidí na jeho rakev pšenici (*angl. wheat*). Musel tedy Wheatfield Group udržovat po celý život.

Na tmavou, dřevem obloženou stěnu nad postelí Steve pověsil plakát Boba Dylana. Přikrývali jsme se prachovou peřinou po prababičce ze státu Ohio, kterou s sebou naše rodina vozila při všech stěhováních. Ta nám spolu s petrolejovou lampou poskytovala v noci teplo a spokojenost. Moje prababička tu lampu ve tvaru přesýpacích hodin používala z nutnosti. My ji v našem elektrifikovaném světě používali proto, že měla duši z jednodušších časů, kdy technologie byly bližší smyslu. Každou noc, když jsme lampu zapálili, jsme si připadali jako dva nejšťastnější lidé na světě. Oba jsme měli v tom druhém poklad a projevovalo se to měkkým teplým světlem, prachovou peřinou a oknem do světa básníků.

Toho léta jsme se Stevem zůstávali dlouho vzhůru a dívali se na filmy s Alem a jeho bratrem. V době, kdy neexistovalo domácí video, VHS, DVD, Netflix ani pouštění filmů z internetu, představovalo cvakání cívek filmového projektoru luxusní a smyslný zážitek. Nejčastěji jsme se dívali na studentské filmy, které Al našel ve školním archivu, z nichž mnohé obsahovaly umění Východu. Dívali jsme se na sled úžasných posvátných obrazů – mandaly a jantry s komplikovanými symboly stvořenými před tisíci lety, jež měly vytvářet stav zvýšeného vědomí a udržovat tím rovnováhu ducha v hmotě a muže a ženy. Tyto obrazy byly mimořádné a dokonalé způsobem, jakého nemohlo nikdy dosáhnout téměř komiksové umění šedesátých let. Koncem devadesátých let jsem se vrátila k malování těchto posvátných vzorů s přidáním vizionářské citlivosti, postmoderny, Nového Věku a sci-fi.

Často jsem nedokázala zůstat vzhůru déle než do půl desáté, takže jsem šla spát, zatímco Steve zůstal vzhůru a psal poezii nebo mluvil

s Alem. Steve měl k těmto nocím svůj vlastní přístup. Odvlekl psací stroj do obývacího pokoje a já ho v polospánku pozorovala, jak se vrací do našeho pokoje pro věci, které zapomněl, a světlo z obývacího pokoje přitom zářilo do postele. Byl ponořen do sebe, rukou si držel vlasy z čela – jednak aby lépe viděl, a jednak kvůli zvyku pubescentů dotýkat se svého těla – a hledal věci, které potřeboval. Pero, knihu, více papíru.

Naslouchala jsem rachotu psacího stroje, dokud jsem úplně neusnula. Přepisoval Dylanovy písně pro sebe, pro nás nebo pro mě. Až nyní chápu, o co se snažil. Byl samotář a moc nemluvil, takže nejspíš přetvářel Dylanovy písně, aby odrážely jeho svět. Jednoho dne přibil jednu z těchto básní – „Mama, Please Stay Out“ –, přepis písně „To Ramona“, na naše vstupní dveře. Byla to odpověď na zarážející nelaskavost mé matky vůči mně a její nespokojenost s tím, že jsem se odstěhovala. Napsal ji v tichém vzteku potom, co přišla do chaty neohlášena, aby viděla, jak se mi daří. Myslela si, že bych mohla být těhotná. Popravdě řečeno jsem byla. Ale já jsem to nikdy neřekla. Přesto mně udělala dlouhou přednášku o tom, že si musím dítě nechat. Její vášnivé pokrytectví mě zarazilo. Tolik si stěžovala na zodpovědnost za výchovu dětí. A později, když se v roce 1978 narodila Lisa, se na novorozence podívala a zeptala se: „Proč jsi jen měla tohle dítě?“ To jí bylo podobné. Ale to léto na chatě jsme se Stevem již dříve dohodli, že si dítě nenechám. Byli jsme pevně rozhodnutí a já neměla v úmyslu se její radou řídit. Stejně mě to ale rozčililo.

Nyní si dokážu představit, že moje matka byla pro Steva nestvůra a myslel si, že ji básní udrží pryč jako nějakým talismanem. Trochu si pamatuji na text. Část byla adresována mé matce:

Tak ty si myslíš, že znáš nás a naši bolest,  
ale znát bolest znamená, že se tvé smysly otevřou.

Jiné části byly pro mě:

Vidím, že tvá hlava  
byla zkroucena a nakrmena  
bezecnou penou z úst.

Tenkrát mě Dylanova práce příliš neoslovovala. Stevova poezie se mi také moc nelíbila a trochu mě i uráželo, když říkal, že moje hlava byla zkroucena a nakrmena. Nedokázala jsem si dát věci dohromady stejně jako on a on nebyl příliš diskrétní v tom, jak mě viděl. Postrádala jsem také jeho kontext Boba Dylana. Viděla jsem spoustu Dylanových písniček s několika změnami. Nedokázala jsem pochopit, proč zrovna on nemohl být při psaní originálnější. Holky dokážou být na kluky tak tvrdé.

Básníka jsem si romanticky představovala jako čistou bytost, jež by raději skočila z útesu, než by se zpronevěřila pravdě a zákonům svého bytí. Tak jsem vnímala Steva – jako natolik čistou bytost, jak to jen šlo. Ale nyní je mi jasné, že Dylanovy texty byly brilantní a Steve hledal způsob, jak se v nich zabydlet jako ve svém sídle, protože to pro něj představovaly. Ve svém srdci jsem hledala způsob, jak změnit historii na jinou verzi, ve které bych důkladně prostudovala původní texty, kladla mu otázky a snažila se porozumět jeho změnám.

Nedlouho potom, co jsme se nastěhovali, jsme zjistili, že kozy mají zákeřný zvyk trknout nás do zad v okamžiku, kdy vystupujeme z auta. Ta hádavá stvoření byla chytrá a rychlá a tento zážitek byl docela nepříjemný. Jakmile jsme sjeli ze silnice a zabočili do údolí, kozy zvedly hlavy a pozorovaly náš příjezd. Potom se začaly blížit malými krůčky k autu, opatrně, aby to nebylo nápadné. Ale my jsme věděli svoje.

Šest metrů běhu jim stačilo, aby nás dostaly, když jsme nedávali pozor, a někdy i když jsme ho dávali. Když už toho na nás bylo moc, vymysleli jsme novou strategii. Steve šel a čelil vedoucí koze, té nejagresivnější černé, chytil ji za dlouhé rohy a strkal se s ní, zatímco já jsem vyndala všechny věci z auta a běžela do bezpečí. Jakmile jsem doběhla na verandu,

začala jsem se smát, vzrušená jeho hravým rytířstvím. Potom vyběhl co nejrychleji na schody i on a smáli jsme se a byli otrávení zároveň.

Z verandy byl báječný výhled a kvůli kozám jsem moc nechodila ven. Místo toho jsem stála na verandě a nasávala do sebe slunce a čerstvý vzduch. Když jsem tam jednoho dne stála, zahlédla jsem naše sousedy, jak pořádají na své verandě malý večírek. Nejsem od přírody všetečná, ale dům byl asi jen dvacet metrů daleko a nebylo možné si toho nevšimnout. Al nám jen tak mimochodem řekl, že sousedi brali hodně drog, zatímco čekali na své dědictví. Takový životní styl mě nijak nelákal, ale sousedi byli docela milí. Se Stevem jsme o nich nikdy nemluvili, ani jsme se moc nebavili s nimi kromě občasného pozdravu. Ale při této příležitosti, když jsem si užívala čerstvý vzduch, ke mně Steve tiše přišel a zeptal se: „Dělala bys to?“

Ohlédla jsem se a viděla, že se jeho oči zúžily do štěrbin, jakoby se díval na něco vzdáleného. „Dělala co?“ zeptala jsem se. Očividně čekal, že mi bude jasné, co si myslí.

„Čekala na dědictví,“ řekl.

„Ne,“ odpověděla jsem. A jak jsem to říkala, prostoupil mnou pocit, že takto by lidé neměli trávit čas. Zároveň jsem měla i pocit, že mě skrytě zkouší. Zapamatovala jsem si to právě kvůli tomu pocitu i proto, že otázka byla tak cílená a pochmurná. Steve díky své intuici věděl, že bude nesmírně bohatý, to už mi řekl dříve. Chtěl posoudit nejen můj charakter, ale i roli, jakou budu hrát v jeho budoucnosti? A co jeho vlastní role v příběhu?

V polovině léta jsme jeli se Stevem do malého kina na North Beach v San Franciscu na film *Moderní doba* s Charliem Chaplinem. Měli jsme velmi málo peněz a žádné nadějně vyhlídky, ale Steve miloval klasické filmy a rád mě s nimi seznamoval. Na konci večera jsem byla trochu ustaraná, když jsem si uvědomila, že jsme většinu zbývajících peněz utratili za kino



a večeri. Když jsme na autě našli pokutový lístek na dvacet pět dolarů za špatné parkování, tak jsem si už vážně začala zoufat. Steve byl klidný a vypadal, že je mu to jedno. Po pravdě měl zase ten svůj výraz – smutný, odevzdaný a přemýšlivý. Bylo mi jasné, že se opět dívá do budoucnosti.

Pak jsme jeli do San Francisca na Crissy Field a šli se projít na pláž a podívat se na západ slunce. Během procházky jsem už po x-té toho dne začala mluvit o starostech s penězi. Steve se na mě dlouze, otráveně podíval, potom sáhl do kapsy a všechny peníze, které mu zbyly, hodil do moře. Kdo by udělal něco takového? Byla jsem plná frustrace a obdivu, že jsem se začala smát a pak plakat a pak se zase smát. Jak jsem ho mohla nemilovat? Smělost toho činu překonala vše. To byla ryzí kvalita. Toto byl básník, ne člověk, který zůstával dlouho vzhůru, aby přepisoval Dylanovy texty.

Později v tom týdnu přijel do chaty Woz a dal Stevovi nějaké peníze za modrou krabičku, kterou právě prodal. Až do té chvíle jsem neměla tušení, že si Steve těmito věcmi vydělává. Prostě jsem si to nedala dohromady, nejspíše proto, že se o tom přede mnou nezmiňovali. Až do té chvíle jsem si také neuvědomila, že by Woz mohl náš život podstatně zlepšit. Svůj vztah k němu jsem neustále přehodnocovala, protože on byl pokaždé jiný. I když byl náš vztah rozpačitý, nikdy jsem se nemohla na Woze opravdu zlobit. Možná proto, že měl tak rád Steva. Nebo možná proto, že mi připadal jako velmi chytré dítě, nevinné a stále ještě dospívající.

Poskytovala jsem Wozovi spoustu prostoru. Malí, chytří hoši se někdy chovají zvláště horečnatě – jsou bez dechu, neustále něčím zaměstnaní a nebudují vztahy. Ve svých dvaceti letech byl Woz stále stažený do sebe a překypující věcmi, které chtěl dát světu. A tady se usmíval a dělil o peníze se Stevem. Byla jsem mu strašně vděčná. V té době jsem si myslela, že pouze velkomyslně pomáhá Stevovi. Nedokázala jsem si v hlavě srovnat, že jsou se Stevem rovnocenní partneři v nezákonném podnikání.

Později toho léta jsme všichni tři jeli do školy De Anza , abychom se podívali na pracovní nabídky na jejich nástěnce. Našli jsme příležitost pro čtyři lidi, kteří měli v nákupním středisku v Santa Claře představovat v kostýmech postavy z Alenky v říši divů. Mzda byla 250 dolarů pro každého za dva dny práce – v roce 1973 to bylo hodně peněz. Využili jsme tuto příležitost a přivedli našeho spolubydlícího Ala jako čtvrtého.

Já jsem velmi připomínala původní Alenku: velká hlava na malém těle, dlouhé kudrnaté vlasy a vážné kruhy pod očima. Tři kluci střídali postavy Kloboučníka a Bílého králíka a museli nosit obrovské konstrukce upevněné na hlavě, které jim sahaly až po kolena. Ten víkend se v nákupním středisku rozbila klimatizace a bylo strašné vedro, takže stěží dokázali zůstat v kostýmu déle než deset minut. I když si dali kolem hlavy pytlíky ledu, stejně pořád běhali do šatny, měnili si kostýmy a pili vodu. Bylo hrozné to pozorovat. Ale také pořádně směšné.

Když si na to teď vzpomínám, bylo to bizarní a výstižné: velké hlavy a malé děvčátko, které se propadlo dírou, předjímaly budoucnost jako nic jiného. Když vím, k čemu došlo později, myslím si, že by bylo hezké, kdyby se moje vzpomínky mohly přeměnit do pohádky, jemné a nazdobené, na kterou bych se mohla občas podívat a pak ji bezpečně odložit stranou.

Pravda je, že když jsem se Stevem mluvila o svém světě, předstírala jsem sirotka, aby se necítil tak osamělý. Ale já nebyla žádný sirotek. Ano, moje matka byla nemocná, ale měla jsem velkou rodinu, která mě milovala a chtěla mě. Asi jsem si představovala, že mám lásky na rozdávání, protože jako mnoho mladých lidí – a možná dokonce jako mnoho všech lidí – jsem si neuměla představit, kolik toho člověk má a co to vše znamená, dokud o to nepřijde. Nechala jsem Steva, aby na mě měl špatný vliv. Trvalo mi téměř dvacet let, než jsem pochopila, jak moc jsem si ublížila touto chybnou inspirací. Nyní ale mohu říct, že to byla chybná reakce, která vedla během doby k velkým ztrátám.

Na podzim, než Steve odešel na vysokou školu a já se vrátila na střední, jsem jako poctu společně prožitému létu namalovala obraz. Obraz, který se už dávno ztratil, znázorňoval loutku, jež se vznášela uprostřed hvězdnatých obláčků modré a zelené. Byla to malá francouzská loutka připomínající Steva se smutným úsměvem, který přecházel do velkého šťastného. Měla měkké plandavé kalhoty s velkými výraznými knoflíky, jež zdobily předek těla jako čakry. Z kalhot vykukovaly velké, svěšené nohy visící ve vzduchu. Z loutky vycházel pouze jeden závěs a ten se kroutil nad hlavou a vytvářel měkkou překrývající se spirálu. Steve obraz miloval. Myslím, že jsme nakonec oba pochopili, že to byl snímek toho, co se z něj nakonec stane.